

зокрема, із когнітивно-семантичною організацією концептосистем різних текстотипів фахової сфери спілкування і з типологією їхніх концептів, то дослідження останніх у межах когнітивно-дискурсивної парадигми знання є не тільки можливим, але й доцільним з точки зору розуміння організації спеціальних текстів і трансферу знання у фаховому дискурсі. Перспективним вважається розробка зіставної семіотики концептів з метою виявлення їхніх якостей як професійно-релевантних феноменів разом із можливістю утворення конфігурацій, властивих певному дискурсу, на матеріалі не тільки германських, але й інших природних мов.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бурбело В.Б. Модель дискурсу в парадигмальном вимірі / В.Б. Бурбело // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Іноземна філологія. – 2004. – № 37/38. – С. 81-85.
2. Зарума-Панських О.Р. Архітектоніка міжнародних договорів: синтактико-когнітивні аспекти / О.Р. Зарума-Панських // Іноземна філологія: зб. наук. пр. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – Вип. 112. – С. 224-231.
3. Йокояма О.Б. Когнитивная модель дискурса и русский порядок слов: [монография] / О.Б. Йокояма. – М.: Языки славянской культуры, 2005. – 424 с.
4. Кусько К. Я. Когнітивно-дискурсивні стратегії лінгвістики початку ХХІ століття / К.Я. Кусько // Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі: зб. наук. пр. / за ред. В.Т. Сулима, С.Н. Денисенко. – Ч. 1. Лінгвостилістика. Лексична семантика. Фразеологія. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – С. 324 – 325.
5. Огуй О.Д. Невербальні засоби міжкультурної комунікації (дискурси різномовних мовців) / О.Д. Огуй // Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі: зб. наук. пр. / за ред. В.Т. Сулима, С.Н. Денисенко. – Ч. 1. Лінгвостилістика. Лексична семантика. Фразеологія. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – С. 123 – 125.
6. Падучева Е.В. Динамические модели в семантике лексики: [монография] / Е.В. Падучева. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 608 с.
7. Полложин М.М. Про теоретичні засади когнітивного підходу до дискурсивного аналізу / М.М. Полложин // *Studia Germanica et Romanica*. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – Т. 1., № 3. – С. 32-42.
8. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики: [монографія] / А.М. Приходько. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с.
9. Цветкова Т.К. Когнитивное и языковое в языковой картине мира / Т.К. Цветкова // *Ethnohermeneutik und kognitive Linguistik* / Hrsg. Von R.D. Kerimov. – Bd. 12 – Landau: Verlag Empirische Pädagogik, 2007. – S. 207 – 213.
10. Шевченко І.С. Категорії дискурсу як евристична проблема / І.С. Шевченко // Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація: м-ли ІХ Міжнар. конфер., 5 лютого 2010 р. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. – С. 336 – 338.
11. Bicchieri C., Dalla Chiara M. L. Knowledge, Belief, and Strategie Interaction/ C. Bicchieri. – Cambridge; New York: NTC, 2002. – 478 p.
12. Discourse and the Translator/ Ed. by Hatim B., Mason I. – L., N.Y.: Longman, 2003. – 372 p.
13. Kraus G. Managementbegriffe. – Freiburg: Rudolf Haufe Verlag, 2007. – 144 S.
14. Lexibase for Collins' resources [Електронний ресурс]. – Режим доступу до словника: http://www.reverse.net/etimolog_dict
15. Professional innovations [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: <http://www.delcam.ru>
16. Reed D. Some Terminological Problems of Translating Common Law Concepts from English into French / D. Reed // *Terminology: Applications in Interdisciplinary Communication*. – Amsterdam, 2008. – P. 79-92.

Нікіточкіна І. В.
(Чернівці)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛСП ПРИКМЕТНИКІВ ПОЗИТИВНИХ ЕМОЦІЙ НА ЛЕКСОЦЕНТРИЧНОМУ ТА ТЕКСТОЦЕНТРИЧНОМУ РІВНЯХ

Стаття присвячена дослідженню лексико-семантичного поля прикметників позитивних емоцій. Емотивність розглядається як одна з базових лінгвістичних категорій. У роботі встановлено шляхи реалізації поля як на лексоцентричному, так і на текстоцентричному рівнях.

Статья посвящена исследованию лексико-семантического поля прилагательных позитивных эмоций. Эмотивность рассматривается как базовая лингвистическая категория. В работе проведен анализ реализации поля как на лексоцентричном, так и на текстоцентричном уровнях.

The article deals with the investigation of the lexico-semantic field of adjectives of "positive emotions". Emotiveness is considered to be one of the basic linguistic categories. The given field has been verified on lexocentric and textocentric levels.

Семантичний аналіз лексичних одиниць тривалий час є предметом дослідження в лінгвістиці. На даному етапі в мовознавстві існують два основних протилежних підходи до вивчення значення слова, а саме: текстоцентричний і лексоцентричний.

При лексоцентричному дослідженні вихідним є слово як номінативна одиниця і як елемент лексико-семантичної системи мови [5; 9]. "Лексоцентрист базується на тому, що значення є органічною частиною мови" [2; 7].

Медникова Є.М. вважає об'єктом дослідження текстоцентричної семасіології не те висловлювання, яке природно виникло емпіричним шляхом, а те, яке було спеціально створене або підготоване для ілюстрації певного твердження [4; 269]. Таким чином, текстуальний підхід відштовхується від мовлення (тексту) і має за мету розкрити сукупність відношень, які пов'язують його елементи [3; 257].

Метою нашого дослідження є спроба змодельовати лексико-семантичне поле прикметників позитивних емоцій як метод дослідження емотивності на лексоцентричному та текстоцентричному рівнях. Для цього необхідно: презентувати прикметники, що виражають позитивні емоції в англійській мові у вигляді сукупності, тобто ЛСП, і дослідити характер семантичних зв'язків між його одиницями. Актуальність роботи визначається недостатнім вивченням англійських прикметників позитивних емоцій з позицій когнітивно-лінгвістичного підходу. Об'єктом даного дослідження виступає лексико-семантичне поле прикметників, які виражають позитивні емоції, як структурна частина мовної системи. Предмет складають семантичні, функціональні, валентні та прагматичні відношення складових елементів ЛСП.

Для виділення ЛСП прикметників позитивних емоцій було використано 10 тлумачних та синонімічних словників [6–15]. У результаті проведеної роботи було відібрано 432 лексеми, які були систематизовані в ЛСП прикметників, що виражають позитивні емоції. Ця цифра, звичайно, є умовною, оскільки вона не включає всієї кількості емотивів даного ЛСП, а лише його частину, відображену в тих словниках, на основі яких проводилась вибірка. Проте, навіть у цій частині ЛСП відображені основні системні зв'язки емотивів, характерні для всього поля в цілому.

Внаслідок процесу відмежування понять ЛСП та ЛСГ значна кількість прикметників, що визначають позитивні емоції в сучасній англійській мові, розподіляється на 18 підкласів, тобто окремих лексико-семантичних груп, які характеризуються видовою лексико-семантичною спільністю. На основі ідеографічного словника ідентифікаторами лексико-семантичних груп вибрані такі прикметники: *animated, enchanting, calm, secure, confident, satisfied, interested, loving, compassionate, friendly, amazing, pleasant, encouraged, intuitive, good, reverent, cheerful, elated*. Детальні результати аналізу по кожній ЛСГ подані у вигляді таблиці (див. Таблицю 1).

Таблиця 1

Склад ЛСП прикметників, які позначають позитивні емоції, на лексоцентричному рівні

Прикметник-ідентифікатор ЛСГ	Домінанти синонімічних рядів	Складові ЛСГ
animated	lively	ardent, buoyant, energetic, enthusiastic, fervent, passionate, spirited, sprightly, vigorous, vital, vivacious, vivid, zealous, zestful, alive, alert, active, spry, bouncy, vibrant, glowing, dynamic, lusty, fervid, vehement, agile
	devoted	wholehearted, fanatical, committed, dedicated, eager, keen, avid, intense, fierce, frenzied, wild, consuming, violent
	emotional	heated, heartfelt, sincere, soulful, invigorated, fiery, heady
	determined	ambitious, aspiring, determined, forceful, pushy, enterprising
enchanting	delightful	captivating, charming, bewitching, beguiling, attractive, adorable, lovely, winning, winsome, disarming, irresistible
	taking	arresting, striking, prepossessing, seductive, tantalizing, ravishing, desirable, inviting, tempting, alluring, fetching
	good-looking	gorgeous, beautiful, beauteous, comely, fair, lovable, graceful, appealing, engaging, becoming, fine, tasty, hot, cute
calm	tranquil	serene, relaxed, comforted, assuaged, appeased, placate, relieved, sedate, soothed, still, unruffled, undisturbed, unconcerned, peaceful, peaceable, settled, unperturbed, unflustered, untroubled
	equable	even-tempered, placid, unexcitable, unemotional, phlegmatic
	composed	cool, easy, collected, cool-headed, unfazed
secure	safe	protected, sheltered, unworried
	comfortable	snug, cosy, comfy
confident	sure	certain, positive, convinced, assured, persuaded, optimistic, sanguine, equanimous, poised
	self-confident	self-assured, self-possessed, self-reliant, assertive
satisfied	pleased	content, contented, gratified, fulfilled
	self-satisfied	proud, triumphant, smug, complacent
interested	curious	attentive, intent, absorbed, engrossed, fascinated, riveted, gripped, captivated, rapt, agog, curious, intrigued, nosy

loving	affectionate	fond, devoted, adoring, doting, demonstrative, tender, warm-hearted, close
	enamoured	infatuated, besotted, attracted, obsessed, taken, bewitched, amorous, amatory, admiring, romantic, sentimental
compassionate	sympathetic	empathetic, understanding, caring, solicitous, sensitive
	humane	merciful, tolerant, clement, concerned, commiserative
	supportive	pitying, consoling, comforting, forgiving, forbearing, lenient, indulgent
	considerate	thoughtful, patient, perceptive, mindful, heedful, accommodating, helpful, cooperative
friendly	kindly	amicable, affable, amiable, congenial, cordial, warm, benevolent
	sociable	companionable, sociable, gregarious, outgoing, hospitable, approachable, accessible, communicative, convivial, open, unreserved, easy-going, good-natured, comradely, obliging
amazing	surprising	astonishing, astounding, staggering, shocking, startling, imposing, stirring, exciting, thrilling, gripping, riveting, electrifying, fascinating, stupefying, rousing, moving, magnificent, breathtaking
	extraordinary	awesome, awe-inspiring, sensational, remarkable, spectacular, stupendous, phenomenal, incredible, unbelievable, impressive, marvellous, exceptional, wonderful, outstanding
	fantastic	wondrous, fabulous, brilliant, killing
pleasant	enjoyable	pleasurable, pleasing, satisfying, entertaining, diverting, amusing, funny, great
	nice	sweet, agreeable, likeable, personable, mellow
encouraged	(поділ на с. р. відсутній)	hopeful, inspired, cheered, reassured, heartened, fortified, strengthened, motivated, stimulated, feisty
intuitive	(поділ на с. р. відсутній)	intuitive, instinctive, instinctual, innate, inborn, inherent, natural, congenial
good	kind	kind-hearted, good-hearted, good-natured, heart-warming, bighearted, decent, superior, excellent, superb
	generous	charitable, magnanimous, munificent, open-handed, bounteous, bountiful, beneficent, benignant, benign, gracious, altruistic, philanthropic, unselfish, selfless
reverent	(поділ на с. р. відсутній)	respectful, blessed, reverential, godlike, heavenly, celestial, sacred, holy, admiring, devout, hallowed, consecrated, dutiful, awed, deferential, beatific, blissful
cheerful	happy	jolly, merry, bright, glad, sunny, joyful, jovial, joyous, breezy, cheery, chirpy, genial, gay, jocund, jocose, gladsome, blithe, blithesome, delighted, mirthful, gladdened, festive, high, hilarious, jaunty
	good-humoured	radiant, laughing, smiling, beaming, playful, frolicsome, high-spirited, carefree, unworried, light-hearted, nonchalant, flippant, light
elated	(поділ на с. р. відсутній)	excited, thrilled, overjoyed, ecstatic, euphoric, jubilant, exuberant, ebullient, exultant, exalted, exhilarated, rejoicing, enraptured, rapturous, transported, sparkling

Внаслідок розгляду семантичних зв'язків між одиницями ЛСП прикметників позитивних емоцій була виявлена його структура в складі 18 ЛСГ. У 18 групах виділено 38 синонімічних рядів. Ієрархія структурних компонентів ЛСП прикметників позитивних емоцій виявилася, в цілому, аналогічною структурі властивій будь-якому ЛСП: основним структурним елементом є ЛСГ, а граничним – СР.

Проблема порівняння словникового складу текстів виникає в більшості робіт з області теоретичного чи прикладного мовознавства. У таких випадках перед дослідником постає питання вибору об'єктивного критерію порівняння. Найчастіше для вирішення подібних завдань можуть бути застосовані статистичні методи дослідження [1; 233].

Безумовно, в тексті частота вживання прикметників позитивних емоцій відрізняється від частоти, з якою ці прикметники зустрічаються в словникових дефініціях. Саме тому текст можна використовувати як своєрідний фільтр для отримання більш точного переліку досліджуваних елементів.

Для дослідження лексико-семантичного поля прикметників позитивних емоцій на текстологічному рівні нами були обрані твори сучасної англійської літератури: "Amsterdam" та "Atonement" Ієна Мак'юєна і відповідний їм за обсягом (приблизно 138 600 слововживань) роман Доріс Лессінг "The Good Terrorist".

За результатами аналізу було сформовано більш точний перелік прикметників позитивних емоцій, які входять до складу досліджуваного ЛСП. Даний перелік містить 263 лексеми.

Після проведення дослідження доцільним було скоротити перелік ЛСГ, у зв'язку з тим, що в проаналізованих творах ЛСГ прикметників типу "*intuitive*" представлена лише 2 елементами, зокрема: *instinctive* та *natural*. На нашу думку, варто вилучити дану групу зі складу поля. Детальний опис кожної ЛСГ з поділом на синонімічні ряди представлений у вигляді таблиці (див. Таблицю 2).

Таким чином, до остаточного переліку прикметників позитивних емоцій увійшло 263 лексеми. У межах ЛСП прикметників, які виражають позитивні емоції було виділено 17 ЛСГ, які у свою чергу розпадаються на 34 СР. Неможливо не відзначити відмінності в конфігурації ядерної та периферійної зон ЛСП. Такі розбіжності є природними, оскільки частота з якою лексеми зустрічаються у словниках і в авторському дискурсі може співпадати лише в ідеалі. Загалом, структура та склад ЛСП прикметників позитивних емоцій пройшли, так би мовити, "фільтрацію" крізь призму художнього тексту.

Склад ЛСП прикметників, які позначають позитивні емоції, на текстоцентричному рівні

Прикметник-ідентифікатор ЛСГ	Домінантні синонімічного ряду	Складові ЛСГ
animated	lively	energetic, fervent, passionate, sprightly, vigorous, vital, vivid, zealous, alive, alert, active
	dedicated	wholehearted, committed, eager, keen, avid, intense, fierce, wild, violent
	emotional	sincere, soulful, invigorated, fiery, heady
enchanted	determined	ambitious, forceful, pushy
	delightful	charming, adorable, lovely, attractive, winning, irresistible
	taking	striking, arresting, seductive, desirable, tempting
calm	beautiful	gorgeous, appealing, fine, fair, graceful, tasty, hot
	tranquil	serene, relaxed, comforted, assuaged, relieved, sedate, soothed, still, unconcerned, peaceful, settled, untroubled, placid
	composed	cool, easy, unfazed
secure	safe	sheltered, unworried
	comfortable	cosy, comfy
confident	(поділ на с. р. відсутній)	sure, certain, positive, convinced, assured, persuaded, poised, level-headed, self-assured
satisfied	pleased	content, gratified, fulfilled
	proud	triumphant, smug, complacent
interested	(поділ на с. р. відсутній)	attentive, intent, absorbed, fascinated, gripped, captivated, intrigued, curious, nosy
loving	affectionate	fond, devoted, adoring, tender, close
	attracted	taken, admiring, romantic, sentimental
compassionate	sympathetic	understanding, caring, solicitous, sensitive
	supportive	pitying, consoling, comforting, forgiving, indulgent, concerned
	thoughtful	mindful, helpful, accommodating, patient, tolerant
friendly	kindly	affable, amiable, warm
	sociable	companionable, open, easy-going, good-natured, hospitable, obliging, comradely
amazing	surprising	astonishing, shocking, startling, imposing, exciting, thrilling, fascinating, moving
	extraordinary	awesome, remarkable, stupendous, incredible, unbelievable, marvellous, wonderful
	fantastic	wondrous, fabulous, brilliant, killing
pleasant	amusing	pleasurable, pleasing, satisfying, entertaining, funny, great
	nice	sweet, agreeable, mellow
encouraged	(поділ на с. р. відсутній)	hopeful, inspired, reassured, strengthened, stimulated, feisty
good	kind	good-hearted, good-natured, superior, excellent, decent
	generous	charitable, beneficent, gracious, selfless
reverent	(поділ на с. р. відсутній)	respectful, blessed, reverential, godlike, heavenly, sacred, holy, devout, hallowed, awed, blissful
cheerful	happy	jolly, merry, bright, glad, joyful, jovial, joyous, cheery, genial, chirpy, gay, delighted, festive, high, hilarious, jaunty
	good-humoured	light-hearted, radiant, laughing, smiling, playful, carefree, unworried, beaming
elated	(поділ на с. р. відсутній)	excited, ecstatic, jubilant, exuberant, exultant, exhilarated, sparkling

Проте, слід зазначити, що полісемія веде до перетину ЛСГ, тобто навряд чи можна стверджувати про чітке розмежування між групами. Це значно ускладнює дослідження і неминуче вносить певний елемент суб'єктивності. Саме це є підставою для пошуків нових та удосконалення існуючих методів інвентаризації ЛСП у майбутньому.

У досліджуваній галузі відкриваються значні перспективи для подальших досліджень, які полягають у вивченні способів передачі денотативно-сигніфікативного та конотативного макрокомпонентів значення англійських прикметників позитивних емоцій при перекладі на інші мови, у визначенні функціональних особливостей категорії емотивності в текстах інших жанрів, у дослідженні функціонування лексичних одиниць, що входять до складу ЛСП позитивних емоцій, у спонтанній комунікації, у ситуаціях повсякденного спілкування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Левицкий В.В. Семасиология / В.В. Левицкий. – Винница: НОВА КНИГА, 2007. – 512 с.
2. Медникова Э.М. Значение слова и методы его описания / С.М. Медникова. – М.: Высшая школа, 1974. – 202 с.
3. Палек, Богумил. Кросс-референция: к вопросу о гиперсинтаксисе. // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, Вып. 8: Лингвистика текста, 1978. – С.243-258
4. Розенталь Д.Э., Голуб И.Б., Теленкова М.А. Современный русский язык. – М.: Айрис-Пресс, 2002. – 448 с.
5. Уфимцева А.А. Опыт изучения лексики как системы. – М.: Изд-во Академии Наук СССР, 1962. – 288 с.
6. American Heritage Dictionary of the English Language. Third edition. – Boston: Houghton Mifflin, 1994. – 2184 p.
7. Chambers English Thesaurus (Hardcover). – Edinburgh: Chambers Harrap Publishers Ltd., 1997. – 896 p.
8. Collins Essential English Dictionary. Sixth edition. – Glasgow: HarperCollins Publishers, 2006. – 1888 p.
9. Collins Thesaurus in A to Z form, Complete and Unabridged. – Glasgow: HarperCollins Publishers, 2002. – 1152 p.
10. Longman Dictionary of Contemporary English. – Hallow: Pearson Education Limited, 2001. – 1668 p.
11. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. – Oxford: Macmillan PLtd, 2002. – 1692 p.
12. Oxford Advanced Learner's Dictionary. – Oxford: Oxford University Press, 1998. – 1428 p.
13. Oxford Dictionary of Current English (Paperback). – Oxford: Oxford University Press, 2001. – 1104 p.
14. Oxford Paperback Thesaurus. Second edition (Ed. M. Waite). – Oxford: Oxford University Press, 2001. – 968 p.
15. Webster's New World Dictionary and Thesaurus. – NY: Webster's New World, 2002. – 768 p.